

Administratiunea
i Tipografia:
Brazov, piata mare, Târgul
Inului Nr. 30.

Prețuri nefrancați nu se primesc.
Manuscrisuri nu se restituie.

Buletin de anunțuri:
Brazov, piata mare, Târgul
Inului Nr. 30.

Incarate mai primesc în Vienna
H. Koss, Hasensteim & Vogler (Otto
Hess), H. Schalk, Alois Herndl, M.
Haber, A. Oppel, J. Donnerberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, Eck-
hard Bernat; în Frankfurt: G. L.
Dobbs; în Hamburg: A. Stamer.
Prețuri inserțiilor: o sorișă
pe o coloană 6 cr. și
10 cr. imbra pentru o publi-
citate. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
sorișă 10 cr. v. a. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

„Gazeta” este în fă-careți
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
8 fl., pe trei luni 5 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.

Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la dd. colector.

Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunii, piata mare,
Târgul Inului Nr. 30 este astfel
l.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 6 fl., pe trei luni 4 fl. 50 cr.
Cu dănușul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 237.

Brașov, Luni-Marti, 26 Octombrie (7 Noembrie)

1893.

Din cauza săntei sârbătorii de mâne, dia-
mă nu va apăre până Mercuri sâra.

O nouă pagină din suferințele Năseudenilor.

II.

Ca să se înțelegă mai bine lu-
crul aflăm de lipsă a face o re-
privire asupra creării fondului de
stipendii încă sub graniță. În înțe-
lesul regulamentului de graniță Ro-
mâni din cele 44 de comunități și
înțelesul în condica militară erau da-
tori să servescă împărăția cu hai-
nele lor proprii, cu încălțăminte
loră proprie. În schimb erariul
avea să dea la fiă-care om o des-
caunare 6-re-care pentru casurile când
grănițerii erau comandați afară de
confinii.

Grănițerii însă au renunțat la
despăgubirile aceste declarându, ca
din toate reluițiunile de haine și în-
călțăminte să se creeze un fond
pentru fii de grănițeri sub numirea
de fondul de montur.

Fondul monturului, care în
sensul pt. II ală Invoirei pörtă nu-
mirea de fondul de stipendii, pe
la an. 1862 a avut un capital
de peste 75.000 fl. parte în obliga-
țiuni de stat, parte în sume elo-
cate la privați.

Ca averea acesta să se așeze
mai sigur și să aducă un venit
mai bun de cum apromit hărțile
de stat, și de altfel supuse la fel
de fel de schimbări, comitetul
grănițeresc, la inițiativa valorosului
său membru Ioachim Mureșan, a
hotărît să cumpere cu capitalul
din obligațiunilor un domeniu. Oca-
siune bună s'a dat în Noembrie a.
1877, când s'a făcut de vânzare
domeniul lui Torma dela Ciceu-
Cristur, cam două ore departe de
Năseud, și s'a și cumpărat în li-
citațiune publică. Domeniul are o
întindere de peste 800 jugere, e

comasat încă înainte de a. 1848,
pământ arător de clasa I vre-o
500 jugere, pădure vre-o 250 jugere,
restul pășune, viă; cu superedifi-
cate economice și casă foarte fru-
mă, mără cu 5 petri, și pe lângă
aceea are și o mulțime de curialiști
ș. a. Domeniul a fost prețuit ju-
decătoresc sub Nr. cărții fundare
3814 din 1877 cu 157.704 fl. cum
se vede din organul oficios „Bu-
dapesti Közlöny” dela 1877, 22 Au-
gust Nr. 23,236.

De atunci și până astăzi dome-
niul s'a administrat parte în re-
giă proprie, parte în arendă, tot-
deuna a adus procente frumoșe. Veni-
tul aprăe îndoit de mare și sigur a
făcut cu putință, că dela cumpê-
rare și până astăzi s'au împărțit
ani de ani stipendii la o mulțime de
tineri, așa că astăzi e plină lumea
de preoți, medici, profesori, juriști,
farmaciști, meseriași, industriași,
pictori, forestieri, agronomi crescuți
cu ajutoriul acestui fond, și din
carl mare parte au trecut peste
munți, căci la noi acasă bagu sémă
n'au teră caldă.

Nu e bine! și-au dîșu rău voi-
torii; valahii dela Năseud au prea
multe stipendii, căci pământul aduce
venit prea bun și prea sigur,
mai bine să se vîndă și banii să-i
punem în hărții de stat, carl
aducă numai pe jumătate atâta veni-
t. Hai să vindem răul așa
precum noi scim, când e vorba
de o cultură străină de cultura ma-
ghiară. Dacă la fondul central a
mers lucrul așa de neted încât
noi înși-ne ne-am mirat, apoi și
mai lesne vom „regula” noi cauza
fondului de stipendii, ér pe cel ce
ne va ajuta și aci 'lă vom răsplăti
după a sa vrednicia.

După statutul impus (punc-
tul f. articolul 22.) dreptul de
a vinde realitățile fondurilor este
de competența exclusivă a comite-

tului. În a. 1892 luna lui Marte o
anumită Hye Adrienne, care are pro-
prietate lângă domeniul fondului,
cere să i se vîndă câte-va jugere,
Comitetul în ședința dela 9 Aprilie
1892 pt. 12 resolvă negativ, că
domeniul nu e de vîndut și nu e
aplecăt al vînd, decât dacă i
s'ar ofer un preț mare. Cu acesta
cestiunea s'a socotită rezolvată. Ce
să veți însă, 7 luni mai târziu co-
misiunea fondurilor se trezeste ca
din senin cu-o înștiințare dela pre-
ședintele său Ioan Ciocan, cum că
dîșul pe cale presidială și cu oco-
lirea organului competent a făcut
la ministru reprezentatiune, în care
arătând cât costă domeniul și că
ar fi, auđi acolo! spre dauna fon-
dului, și că ar fi greu de adminis-
trat, s'a rugat de concesiune de
a-lă puté vinde. Bine e de însem-
nat, când comisiunea a ajuns la
cunoscința lucrului pôte că minis-
terul a și fost hotărît în meri-
tul reprezentatiunii. Consternațiune
a cuprins până chiar și pe cei mai
adicti ai săi, ér elu c'unu cinism
revoltor a declarat, că a înțe-
les rău hotărîrea comitetului din 9
Aprilie 1892.

Ce era de făcut? S'a așteptat
convocarea comitetului fondurilor,
ca acesta după dreptul său să se
pronunțe în meritul vîndărei. Acest
comitet în adunările sale generale
din Aprilie și Maiu 1893 s'a pronun-
ciat cu totă hotărîrea în contra
vîndării din motiv, că pământul
totdeuna este mai sigur și aduce
venit mai mare decât hărțile de
stat. Membrii comitetului au luat
acea hotărîre cu tôte că fișpanul
Paul Bethlen, organul guvernului
în cause fundamentale, a amenințat
cu aplicare de mijloce silnice (kény-
szer eszköz) de cumva membrii Co-
mitetului nu vor vota pentru vin-
dere.

Votul de protestare al comi-

tetului se declară de cassat, fișpa
nului recurge la ministru, ér acesta
cu rescriptul din 30 Iulie 1893 Nr.
31,280 comunicat comisiunii de fiș-
pan sub Nr. 590 și d. 5/VIII, or-
donă, ca domeniul să se vîndă fără
de nici o întărîdere pe cale de li-
citațiune, stabilind totodată și pre-
țul de strigare cu 80.000 fl., adecă
numai jumătate cât a fost prețuit
judcătoresc.

Adevărată grăză a cuprins pe
toți proprietarii, adecă să se vîndă ave-
rea fără ca se voiesc, să fi amenințat
cu fere de temniță decă cutezi a te căi
contra siluirei și contra nedreptății și nici
atât să nu-ți erte ca tu să hotărăsci
prețul de vîndare ală averei tale căș-
tigate cu muncă, de drept.

Cu greu credem, că se mai
pôte găsi parechiă în statele Euro-
pei la o monstruositate ca acesta,
dără numai în țera sêlbaticilor. Și
apoi în „fericita” Ungaria tot se mai
plânge stăpânirea, că Românii nu
arată dragoste cătră administrația
ungurescă, — că nu alérgă la Pesta
să-și aducă cu carul dreptatea acasă,
— că nu se indulcesc și nu cred
în cavalerescile făgăduințe de drep-
tate, egalitate și frățietate!?

Oamenii și-au tras pe sémă,
au vedut, că se atentă fără ge-
nare la cele mai fundamentale drep-
turi ale grănițerilor. La acesta s'a
mai adaus, că tot domnul Ciocan
se ocupă serios cu gândul de-a
vinde și realitățile fondului află-
tore în Năseud, ba le-a și parce-
lat și prețuit rămânend numai,
ca bieții Năseuden să fiă surprinși
într'o bună dimineță cu o coloniă de
Ciangăi.

Intr'o Duminecă 10 Sept., ca și
la un semn dat în 44 comune gră-
nițeresc proprietarii fondului de stipendii
țin adunări de protestare contra
vîndării și din adunare trimis tot
în acea și ministrului - președinte
Wekerle tot atâtea telegrame cam

FOILETONULU „GAZ .TRANS.”

Mêrul.

De Jules Lermina.

Jacques nu era toamai băiat rău,
avea natură puțină sancvnică, care cu
greu putea să se opună primelor impresii.
Era jurist, diligent, deplină ade-
rență ală filosofiei lui Schopenhauer și,
la lipsa banilor, trăia din pânea amară a
lecțiilor.

Intr'adever, nu era băiat rău. Dér
côrtea grea l'a amarit și avea momente,
când cred ea, că providința merge prea
departe în încercările, ce trimite asupra a-
leșilor săi.

Intr'o zi de văr — era Sâmbătă —
se trezi, că stomacul și portofelul îi
sunt de-opotrivă lipiți pământului. Gân-
dindu-se la escursiunea de mâne, ce avea
s'o fac în societatea amicelor și amicilor
săi, la care, neavend nici o para, nu putea
lua parte — elu încep să bată, rău dis-
pus, stradele Parisului. Privind rece ina-
intea lui și traversand un suburbiu, se
trezi cătră orele 8 sâra în câmpia, ce im-
prejmușese Parisul. Înaintea lui se des-

chidea o cale de câmpie lungă, nefrecuen-
tată, pustie, ce se pierdea în întunecul
ceții.

Atunci începură să cadă cei dintâi
picuri ai unei ploii mari și un tunet tim-
pită prevesti furtuna, ce se apropia. Jac-
ques nu era om fricos, elu nu cunosea
prejudiciile și puțin își bătea capul cu
fulgerile, dér cu atâtu mai mult se temea
de plôia; și acesta nu pentru-că dără s'ar
fi înfiorat de pielea udă, ci pentru-că nu
voia să și prăpădescă vestmintele de dra-
gul unei plimbări.

Nicări nici un asil: de-a drépta și
de-a stânga drumului câmpie părăsită. În
sfârșit, spre norocul lui, dede de un
arbore; era un măr singuratic, cu oo-
róna sa de crengi plecate spre pământ.
Jacques fugind grăbi spre pom și de
sub asilul crengilor lui privia cum creșea
puterea furtunei. Sub influința furiei ven-
tului și a căderii ploii, se răsvrăti puțin
contra sorții sale. Și acesta încă numai cu
el se pôte întempla. Chiar și natura îi este
dușmană!... Măhnit se trase lângă trunchiul
umed al pomului, pău când de-asupra
sa printre crengi ventul și povoiul aran-
geau ună adevărată concert.

— Brr, brr, ce vreme cănescă! — și
étă, că o altă figură se sprijini de trun-
chiul pomului, murmurând și întorcend
spatele lui Jacques, pe care nu l'a obser-
vat. Era un om năcăjit, care morăind
vorbia printre dinți:

— Minuata petrecere! Dobitocle a-
cele imi béu totă vinul și, drept pupăz
pe colac, imi mai folosesc și birja. Tre-
buie să mă reîntor pedestru, pe așa o
vreme... pe lângă acesta cu banii în bus-
nară! Dracu...

Jacques nu era băiat rău. Ede lipsă
să repetim acesta, căci începend dela a-
cestă momentă, ar puté să ni-se deștepte
unele bănușuri asupra caracterului său.

Auđind monologul necunoscutului și
fiind convins, că nici pe lângă cea mai
mare urbanitate nu pôte conta la un im-
prumut dela el, Jacques se lipi frumu-
șel de dîșul, își prinse omul de gât
și cu mân de gimnastic forte — l'a su-
grumut. După această introducere îi luă
portofelul, puse conținutul acestuia în
busunarul său, aruncă portofelul gol
deoparte și, ca și când ar fi întârziat prea
mult, plecă în direcția Parisului.

Mêrul însă îl urmă. Merii, peste

totu, nu se prea obișnușese a pași în urma
ștoră fel de omeni, carl au gătit pe
alți: toamai de aceea ar fi greșelă de-a
învinovăți cu lașitate pe Jacques, deși era
puțin surprins de această împregiurare ca-
racteristică.

Auđind foșnetul crengilor și frun-
delor cum vine după el, se întorse și
vedu în dosul său negru, pomul negru.

— Frumos, își gândi în sine, étă
puțin mi-a turburat modul neobiș-
nuit de-a căștiga bani. Asta e natural, de-
că acusi trece această visiune...

Merse mai departe și pomul îl urma
mereu.

— Ori eu am nebunit, torse Jacques
gândul seu mai departe, ori că și acesta
este o dovadă a aparițiunilor naturale
încă neexplicate.

Se afla deja pe stradele Parisului.
Trecătorii nu observă de loc pomul.

— Se'nțelege, se'nțelege, că acum sunt
sigur despre existența ispitelor; așa i-s'a
putut arăta și lui Macbeth spiritul lui
Banquo, său lui Don Juan frumoșă vedeniă
Halucinațiune, și cu atâtu mai caracteristi-
că, cu câtu nu simtu nici o muștrare de

de următorul cuprins: „Comunitatea N. din fostul al II-lea Regiment de graniță ca proprietară fundatoare și patronă a fondului de stipendii din Năsăud protestează la înaltul Consiliu ministerial contra vândării dominiului dela Ciceu-Cristurâ.“

Intr'o țără, unde se ține cont de cererile legitime ale populației și se respectă dreptul, — o manifestare ca și acesta de bună seamă ar fi găsită convenită considerare, la noi însă dimpotrivă.

Pe ziua de 16 Septembrie se convocă comitetul; la adunare se prezintă nu numai membrii, ci și aproape întreaga inteligență din ținut și reprezentanții ai proprietarilor din fiă-care comună. Pentru a treia oară hotărâscu în unanimitate, că dominiul nu este de vândut, protestează contra vinderei și în credință, că ministeriul nu e pe deplin informat despre voința proprietarilor, decidă a se trimite o reprezentație la minister.

Reprezentatiunea se face; deputatiunea aleasă o prezintă la fișpanul, după ce nota bene președintele comisiunii Ionu Ciocanu în contra angajamentului luat nu a voit să o subscrie. Dela fișpan s'a cerut să o înainteze simplu la guvern în înțelesul statutului, și, culmea fără-delegei, fișpanul nu voese să o primească spre a o înainta. Adecă nu'ți este iertat în statul ungar nici a te mai ruga pe cale legală; organul cel mai competent respinge recursul adresate ministeriului. Până acuma cel puțin după opiniunea publică maghiară sciamă, că numai la Majestatea Sa Împăratul și Regele nostru nu ne-ar fi iertat a recurge în mod corporativ, căci am comite „trădare de patriă“. De acum avem să scim, că nu ne este iertat a petiona nici chiar la consilierii Majestății Sale, la ministrii responsabili; nu ne este iertat a ne folosi de dreptul, cel care cetățenul chiar și în cel mai barbar stat din lume, chiar și acolo unde se judecă după *sic volo sic jubeo*.

Reprezentatiunea s'a înaintat apoi de-adreptul ministrului de culte. După 10 zile, drept răspuns la această reprezentație, la protestările celor 60,000 Români proprietari fondului de stipendii, la voința unanimă al comitetului în contra vinderei, ei se trezesc cu-o hârtie dela oficiul cărții fundare din Betleanu, în care se dă de știre, că la ordinul ministerial mai sus citat au ordonat din oficiu licitare

pe ziua de 22 Ianuarie 1894, punând preț de strigare cu 80.000 fl. față de 157.704 fl. prețul stabilit judecătorescu.

Acăsta este starea cestiunii. Frații năsăudenți sunt hotărâți a continua lupta pe cale legală. Amicul nostru de acolo ne scrie între altele:

„Nemulțumirea este la culme, „căci ne-au pus forfecile la oală, „dăr în același timp nu ne pierdem cumpătul; decă strămoșii noștri au mai preferit să fie decă „cimați în 1848 decă să jure credință lui Kossuth în contra Monarhului și a casei domnitoare, nici „noi nu ne vom pierde curagiul în fața loviturilor, ce vin dela un potrivnic, care nu are să se laude cu altceva decă cu forța pumnului. Vom striga în lume ca „să ni-se audă durerea, vom face „ca deputații, senatorii și publicistii din Italia, Franca, Germania, „Belgia, Anglia, să ajungă a scoi cum „este tractată și respătită populațiunea din graniță pentru credința „și iubirea ei de patriă. Vom face să „se vedă, cum pe peptul acestei „popolațiuni strălucesc de-o parte „medalia de aur donată de Majestatea Sa drept recunoștință „fără „standhaftes Ausharren in der beschworenen Treue im Jahre 1848“, er de „altă parte rana, ce o au deschis-o „toamă aceia, dela cărți așteptăm să „se ne ocrotescă interesele.“

Din parte ne vom urmări cu atenție dezvoltarea cestiunii fondurilor năsăudenți. Pentru acum dăcem fraților năsăudenți să lupte și mai departe în direcțiunea apucată, să demascheze înaintea opiniunii publice pe trădătorii, să nu se descurajeze, căci dreptatea pe partea lor este!

CRONICA POLITICA.

25 Octombrie.

Știrile cele mai noi, ce ne sosesc dela Viena, spun că prințul Windischgraetz care este însărcinat cu formarea noului cabinet de coaliție austriacă, are speranță, că va reuși. El se află acum la Viena, unde a conferit lung timp cu contele Taaffe. Clubul Hohenwart și stanga germană vor să se dă, tot concursul prințului Windischgraetz și se crede, că și Polonii vor face asemenea. Înainte de a merge la Viena, Windischgraetz a fost la Pesta la monarhul. Aici a conferit și cu ministru-președinte Wierke, făcându-i împărtășiri despre programul viitorului cabinet privitor la raporturile cu Ungaria. „P. Lloyd“ dă, că prințul Windischgraetz

e cunoscut și în cercurile politice maghiare, ca un bărbat cu multe cunoștințe serioase și bine inițiat în raporturile ungherești; el știe și ungherește, ceea ce, se înțelege, îl poate numai ridica în ochii șovinștilor noștri.

*

De un timp încoace manevrele armatelor se obișnuiesc a se face cu mare pompă și interes. Statele, cu aceste ocazii, își dau toate silințele să-și arate forțele lor armate, de cari dispun. Ceva însă neobișnuit până acum, se spune, că se va petrece anul viitor. Foaia engleză „Daily Chronicle“ aduce șirea, că din incidentul petreceri sale în Güns, împăratul Germaniei a făcută propunerii, ca în vara anul viitor să se țină manevre comune de oară armatele Austro-Ungariei și Germaniei. Manevrele acestea sunt plănuită a se ține în Bohemia și Saxonia și la ele vor lua parte mai multe corpuri militare austro-ungare și germane. Numita foia engleză spune, că statul-major al ambelor monarhii s'a apucat deja a face planul acestor manevre comune. „P. Lloyd“ în numărul său mai nou susține, că șirea n'ar fi întemeiată.

*

Din Paris se telegrafiază, că adunarea generală a presei franceze a votat o adresă către presa rusă, în care exprimă sentimentele de cordială simpatie și speranță, că legăturile contractate în nisece împregiurării memorabile, se vor statornici din ce în ce mai mult, pentru cel mai mare profit al presei ambelor țări, pentru gloria ambelor națiuni și pentru pacea lumii.

Adresa Ungurilor Clușeni.

(Urmare).

b) O schimbare a codicelui penal în sensul de mai sus însă nu oferă destulă garanție. Se vede a fi necesară și modificarea procedurii de presă. Un șir întreg de tractări înaintea curții de jurați dovedesc, că cei ce conduc presa română au obiceiul, de a lua de umerii autorilor responsabilitatea pentru articuli incriminați și a-o pune asupra unor tineri prea adese-ori nematurți, și cari nu posedă o cultură literară și politică. În urma acăsta, jurații s'au achitat pe aceste victime vrednice de compătimită ale agitațiunii fără conștiință, sau — decăle condamnă — judecătoria le dictază o pedepsă atât de ușoară, încât nu stă nici într'o proporție cu crima faptului comis, dăr le oferă agitatorilor bună ocaziune, ca pe o cale ușoară să-și înmulțescă numărul martirilor, — o înmulțire, ce de-altmintealea lor le este binevenită, pentru ca pe bazele ei să dovedescă înaintea străinătății atrocitățile maghiare.

După experiența de obște, două mo-

mente sunt, cari se remarcă din procesele de presă pornite în cauza agitațiunii române. Unul este acela, că adeveratul vinovat de regulă scapă; alt doilea, că abuzul se repetă cu o cetezanță și mai orăbă. Studiind aceste două momente, devine necesară luarea a două dispoziții. Într'ă trebuesc obligate redacțiunile și administrațiunile ziarelor, ca să păstreze manuscritele celor puțin șase luni, pentru ca cu ajutorul acestora să se poată descoperi autorii; a doua trebuie decretată, că decă în cutare ziar în decurs de trei ani apar de două ori astfel de articuli în contra statului și a națiunii, cari au contras osenda judecătorești de presă: redactorului și administratorului unui asemenea ziar se 'i se ia pe timp de cincă ani dreptul de a redigia, respective de-a eda tipărituri politice.

Aceste dispoziții nu restrâng nici cât mai puțin deplina libertate a presei, — și au de scop numai, ca justiția și ordinea de drept a statului să se valideze sau serioșitatea, ce 'i se cuvine.

c) Miscarea distrugătoare de stat este nutrită și deșteptată nu numai din partea presei române din patriă. Ci este nutrită și deșteptată în măsură foarte mare și din partea presei din România. La acăsta contribuă aole ajutoare în bani, cu cari societatea României sprijinesc în patria noastră mișcarea română și cari ajutoare se dau într'o măsură neobișnuită de mare. Nouă nu ne stă în putere de a sili presa și societatea României, ca să rămână în alvile sale, ne stă în putere însă de-a scuti patria noastră de influința veninșă a acestei presei și societăți. Acăstă scut îl vom găsi în aceea, decă libertatea necumpătată, ce caracteriză comerțul postal cu România, se va restringe în marginile convenite. Dăcă urmările binecuvântate ale libertății comerțului nu sunt zădărnice prin măsură luate din considerațiunile de igienă în privința animalelor, măcar că acestea adese-ori pun piedeci puternice comerțului; atunci cu mintea sănătoșă nu se va pute dice nimic nici în contra acelor restricțiuni, ce trebuesc a se lua în interesul susținerii independente a statului. Nu este locul de-a înșira aici toate acele măsuri politicești postale, ce sunt a se aplica la comerțul dela granițele României; este însă în prima linie indispensabilă, ca să se debragă debitul postal la toate acele țări din România, cari sprijinesc tendințele anti-patriotice la locuitorii de rasă română ai patriei noastre.

Un altă curbă principală al mișcării române contrare patriei și legilor îl formăză băncile românești. Ele nu lucrează cu un șgomot așa mare, ca presa, dăr toate semnele arată. că ele lucrează cu mai multă succes; de-oare pe când presa are o influință numai asupra claselor mai culte, pe atunci băncile cu legăturile lor de interese prind în cursă întreaga masă

conștiință. Așa se vede, că mărul acesta nu cunoșce modul modern de ougetare. Ei, nu face nimic! Bani am, voi dormi bine la noapte și dimineța mărul va dispăre. Suntem în curat, iubite!

Pe cum vedem, Jacquesera filosof bine instruat și se scia acomoda împrejurărilor. Când ajunse înaintea cartirului său și intră pe poartă, privi îndărăt, să vedă, nu cumva pomul îl urmăză și pe scări. Nu dău! El a rămas jos la scară, Jacques se plecă cu curtoasi și pofindu-i noapte bună, sul scara, intră în odăi, se culcă și dormi strălucit până dimineța.

Putea să fie oam 9 ore dimineța, când se trezi a doua zi. Bătă cineva la ușă. O deschise cu ochi somnoși. Da, dău! Erau amicii lui, cari veniră să-l invite la excursiunea plănită. Se îmbracă vesel, puse în busunară câțiva galbeni și plecă.

Mărul, care sta încă dinaintea casei, plecă erăși în urma lui, ca un servitor fidel. Jacques, care în genere nu era superștios, îl privi suridend, ca pe un amic vechiu și bun.

Intră într'o căroimă să dejuneze. Jacques plăti și primi cu modestă însufle-

țitele „hurrah“, ce le scoseră camarazi săi, când vedură galbenii.

— Chelner, dă Jacques, — dă un pahar și mărului meu!

Chelnerul, care nu-l pricepu, sta zăpăcit înaintea lui, creșend, că-și bate joc de el. Jacques îl bătă pe umăr, rîdend cu hohot. I-se pără, ca și când crengile pomului ar fi făcută o mișcare de refus. De sigură era mărul trezvii și nu obiceiul să bea nimic dimineța.

Vorbă despre locul excursiunii.

— Va fi obositor pentru tine, iubite amice, dă Jacques ridicându-și cu complesanță pălăria dinaintea următorului său.

Mărul steta la poartă și când se ucră în birjă, plecă în urma acăsteia. Jacques îl privea. De-odată strigă spăriat. Mărul se potocni. Spre norocirea lui însă se ridică îndată.

— Ce ai? îl întrebă veselii tovarăș.

— Nimic, nimic, nu v'ă temeți, numai mărul meu...

— Mărul lui! Ce fel de măr?

Dăr...

Mărul nu rămase nici de tren.

Jacques află, că e aproape o neindurare, de a-și chinu astfel pomul, care deja nu putea să-i lipsescă. Dăr spre marea lui liniștire, pomul se ucră pe coperișul cupeului și crengile lui atârnu dinaintea ferestrelor. Cum gardistul își pădescă domul, astfel urma el pe Jacques.

Jacques preocupat cu desăvârșire de pomul său, negliă puțin societatea, mai ales pe mica și grațioșă blondină. Impuțările nu lipsiră.

— Ești gelos pe măr? întrebă rîdend mica blondină.

— Mărul lui, mărul lui! Și cântă într'una un cântec sau refrenul: mărul lui! Jacques se teame, că mărul se simte vătămă, dăr acesta își păstră liniștea lui engleză.

La gară era o imbuldelă enormă. Jacques se teame, că-și va pierde mărul; dăr nu este lucru mai comod, decă în într'o mare imbuldelă, să fi atent la un amic, care e mai înaltă c'un capt, ca alți omeni. Mărul îl urmă cu credință.

*

*

*

O, voi nebunii ale anilor tinereți! Voi risete fericoite, buze purpurii! Vorba

se isbea încoace și 'ncolo, damele rideau, paharele sunau, vinul ougea. Jacques beu puțin peste măsură. Dăr ce puteți și pretinde d-vostre. Două-șeur și cincă de ani, — era dreptul vecinic neatacabil!

În voia lui potențată, aruncă o sticlă de șampanie mărului.

— Să ne suim în gondolă, să mergem pe insulă! propuseră damele.

— Nu, nu, se opuse Jacques, aruncând o privire gingașă pomului său. — Pomul meu nu știe încoace...

— Cine?...

— Po...meu!

— Pomul d-tale, pomul d-tale! Căraghios e pomul acesta!

Jacques roși puțin. Oamenii acăstia nici odată nu-l vor înțelege. Privi la măr, ca la un sfătuitor, și 'i se pără, că n'are nimica contra unei plimbări pe apă.

Barca plecă. Pomul sări de peșmă în apă și cu siguranță pătrunde undele. Jacques era atent mereu, ca la oasă de lipsă să-i potă fi întru ajutor.

Cătră s'era, Jacques era trăznit cum se cade. El strigă amicilor săi:

poporului. Caracterul român de rasă este chiar în bisericele și școlile lor nu-și găsesc o expresie mai hotărâtă, ca în aceste institute. Firma lor, comptabilitatea, corespondența, direcțiunea — e românească. Acționarii și deponenții încă sunt Români; cu o excepție aprăde de nebagat în seamă, chiar și cei ce se bucură de creditul lor sunt Români.

În părțile ardelenne se află 12 institute asemenea, cu un capital fundamental de un milion și jumătate, și cu un mare și neproporționat comerț și venituri. Aceste marea parte a preoților români — din iubirea de rasă — se consideră ca oameni benevoli ai acestor institute — și pot să la calculeze interesele de administrativă, își iau ovașii mai mult, de un anuit interese legale. Cea mai mare parte din aceste institute nu se ocupă cu contabilitatea de polițe comerciale, ci poporul agricultorilor îi acordă creditul cambial. Dacă ținem acum seamă de împrejurarea, că de necompatibil este creditul cambial cu natura afacerii de agricultură — așa că în cele mai multe cazuri interesele datoritorilor sunt lăuate la discrețiunea creditorilor: atunci ușor se poate închipui înțelegerea, ce o eșeroită aceste bănci asupra poporului român. Și dacă mai ținem seamă și de împrejurarea, că în fruntea acestor institute stau în cea mai mare parte astfel de advocați, preoți și funcționari pensionați, cari aprăde fără excepție sunt agitatori notorii: atunci ușor se poate constata nu numai măsura influinței acestora asupra poporului, ci și direcțiunea ei.

Totul ce se petrece înăuntrul acestor institute cade înafară cu totul de hotarele de supraveghiere ale statului, deoarece dreptul de inspecțiune, ce li s'a rezervat în art. 10 din partea legii comerciale, este din punct de vedere al chemării lor de drept, nici din punctul de vedere al sensului legii, nu se poate estinde la controlare cu efectul a directivei conducerii și a vieții interioare a institutului.

O astfel de controlare însă este necesară nu numai în interesul averii acționarilor, ci și pentru ca banii, — cari cu dreptul sunt considerați în epoca noastră ca unul dintre cele mai principale mijloace ale feroiciei și cari toamai pentru aceea au o influință necalculabilă și asupra inoluinței și a vieții spirituale a poporului — să nu primescă un caracter de rasă și să nu devină un mijloc de agitațiune în mâna agitatorului. Această controlare s'ar face așa, ca dispozițiunile legii comerciale să se suplinească astfel, ca în direcțiunile și în comitetele de supraveghiere ale acestor institute publice comerciale să fie reprezentată respectiva autoritate administrativă prin un membru trimis din partea sa. Dispozițiunea această ar fi pentru unele bănci de credit, deoarece li-ar ridica creditul; pe a-

— Urscuți tot! Societatea v'astră nu are nimeni; vă lasă aici, mergu cu omul meu...

L'au risu, îl trăgeau de haine, d'erau. Damele își mușcau buzele, d'erau, nerecunoscătorul, nici că le băga în seamă.

S'a inserat. Jacques mergea pe marginea d'arului pleșuv, și pomul îl urma. Era rusine de sine însuși, că trebuie să se uite atât de supus înaintea pomului său. El călina grozav și simțind, că are lipsă de rațiune, se întorse și se plecă spre pomul său, murmurând în sine:

— Tu ești prietinel meu adevărat...
— Gănesco-mé!

Și se plecă spre pom, resturnându-se în tronchiul acestuia. D'erau corpul lui nu era de nici o rezistență, se resturna în apă, cădu, se rostogoli pe c'osta delului și cădea în apă.

Mărul, rămânând singur, se reintră în locul singuratic, din câmpul său.

Sci cine.

gitorii români, de altă parte, i-ar despoia de ocaziunea, de-a câștiga, pe socotela acordării de credit, prosliti între popor pentru unelirile lor antipatriotice.

(Va urma).

SCIRILE ȚILEI.

— (25) Octomvre.

Studentii macedo-români din București s'au constituit în societate cu numele de *Cercul studenților macedo-români*. Scopul acestui cerc e de a lumina opinia publică și de-a atrage atențiunea lumii asupra mișcării Românilor din Macedonia.

— x —

Alegerea episcopilor sârbesci. „Brank” raportază, că sinodul sârbesc delat Carloveți, în ședința sa dela 1 Noemvre n. o., după o înțelegere între patriarh și episcopi, a ales pentru scaunul episcopesc din Neoplanta (comitatul Baciu) pe protosincelul *German Opacic*, ăr pentru episcopia din Buda (St.-Andrieu) pe mandatarul de până acum *Gerasim Petrovics*. Celul de alt doilea este candidatul patriarhului, ăr cel d'altău al episcopilor. Înțelegerea între episcopi și patriarh n'a fost ușoră; episcopii au candidat la înțelegere pe alți patru indivizi, dintre cari patriarhul Brankovits pe doi i a respins sub cuvânt, că *nu știu unguresce*, ăr pe alți doi sub alte pretexte de-aseenea natură.

— x —

Helada sub tutelă. După ce petițiunea Asociațiunii libere a detentorilor de fonduri grecesci, cu privire la înființarea unei comisii financiare pentru Grecia, a fost trimisă cancelarului imperiului german, precum și altor personalități influente din Germania, și a fost publicată în v'ro 500 de ziare principale din Europa, este trebuită, spre a se stabili o cifră sumelor puse în joc, ca toți cei păgubiți să facă, sub cea mai mare discrețiune, cunoscută valoarea nominală a fondurilor ce posedă și a anunța, că vor să facă parte din Asociațiune trimitându tot de odată a cotizațiune anuală (1 marcă germană pentru câte 10,000 m'rci, valoare nominală de fonduri de stat grecesci) președintelui d'el: *W. Lehmann, Berlin, NO, Landesberger Allee 10*

— x —

Părinți criminali. Ni se comunică din părțile Blajului următorul cas: Arendatorul de moșă *Egyed Albert* din comuna *Șoroștin*, om crud și mare Maghiar, oșeterindu-se a treia-ora, și-a pus de gând că pe un fiu al său, ce-l avea dela a doua nevastă, să-l prăpădească cu f'omea. L'a chinuit mai mult timp, d'erau neșuccedându-i, a alergat la alte mijloace: îl lega în lanț și-l punea în nopțile friguroase să stea afară desculț și desbrăcat; odată i-a aruncat în gură o lingură de lietar de prune, pe care o luă o caldare, când fierbea mai tare. Copilul a avut să sufere multe chinuri de asemenea natură, până când în fine casul fu denunțat judecătorei, care a și pornit cercetarea de lipsă. Crudelii părinți sunt astăzi arestați.

— x —

Dela Reuniunea femeilor române gr. or. din Făgăraș primim următorul avis: Onoratele d'omne și domni, cari au binevoit a primi listele trimise spre colectare de oferte în favorul „Reuniunei femeilor române din Făgăraș și juru”, sunt respectuos rugați, ca până la 15 Noemvre v. c. să binevoiască a înainta acele liste cu ori și ce rezultat subscrisei președinte în Făgăraș. — Făgăraș 21 Oct. 1893: *Maria Danu*, președinte.

— x —

Logodnă. D-lă *Nicolau Stoicovic*, cleric absolut și învățător în Sighișora, s'a logodit în 23 Oct. v. c. cu d-ra *Valeria Vățășan*, fiica d-lui *I. Vățășan*, preot și învățător la școlile centrale române din Brașov. — Dorim fericire tinerei părechii!

— x —

Concert. Joi în 9 Nov. se va da concertul al doilea cu abonament, de capela orășenească, în „Hotel Europa”. Programul ales de d'ni vizitatori și concertului este foarte frumos, o vom comunica.

„Dacoromanismul și politica culturală maghiară”.

VI.

Acestea le-a ădit *Dimitrie Sturdza*, actualul conducător al liberalilor, când era ministru. Și nu este oare lucru deosebit și nespust de caracteristic, că totu acel Sturdza, care pe când era ministru știe foarte bine, că iredentistii ardeleni, făcându speculă cu minciunile și calomniile lor, vrău să și umple numai busunarele în modul cel mai nerușinat — totu acel Sturdza este unul dintre cei mai principali spriginitori ai mișcărilor române cu caracter iredentist, numai din pricină, ca s'o folosescă drept armă în contra acelui guvern, care, cu câți-va ani mai înainte, toamai cu aceste arme i-a subminat autoritatea guvernului înaintea poporului român, a guvernului, din care făcea și el parte. D-lă Sturdza stă în arporturi apropiate cu „Voința Națională”, și nu se putea ceti oare în vara această în făcare și în „Voința Națională”, că guvernul-Catargiu, acest guvern al oiocilor a vădută guvernului maghiar interesele naționale române? Nu vestescă diariștii opoziționali liberali, că actualul guvern conservator este aliatul guvernelor din Budapesta și Viena, jertfesse cele mai sfinte interese naționale române, numai ca cu ajutorul celor două guverne să potă rămâne la putere?

Și pentruca tragi-comicul contradicției să se facă și mai mare, cele mai iusmulate greutăți ale cauză guvernului-Catargiu toamai *ceștiunea Ardealului*, folosită de d'nsul ca manevră de partid. Elu știe, că interesele României impun și guvernului său punctele de vedere ale lui Brătianu, d'erau să se țină la suprafață față cu mișcările opoziției, este nevoit a cochetă și cu curentele daco-române. Această cauză actualului guvern român atitudinea lui cu două fețe față cu demonstrațiunile dela ordinele țilei. Ba elu, care dimpreună cu partidul sa a atacat așa de vehement pe Brătianu pentru-că a espulsat pe Români ardeleni, a fost silit a isgoni astă-vără peste granițe pe un diarist din Ungaria cu numele *Huszár*. „Adevărul”, la care *Huszár* era colaborator, este una dintre foile daco-române cele mai turbate, fiind-că vestesce pe față, că România de aceea nu poate lua în apărare cu arma cestiunea Românilor ardeleni, fiind-că *Nemțul Caroli*, în interesul său propriu, a vădută pe poporul român *Nemților și Ungurilor*. D'erau isgonirea totuși nu s'a întemplat pentru această, ci pentru că d-lă *Huszár*, cu ocazia unui scandal de stradă, a ațâțat poporul, ca să bată pe *Catargiu* și pe *Carp*. Credeam, că acest *Huszár* este vre un Maghiar valahizat, care s'a îmbibat de idei daco-române și debarcă în colonele „Adevărului” contra națiunii maghiare și a *Nemțului rege Caroli*, curat numai din sentiment național. Din circumstanțele espulsării însă am aflat, că republicanul *Huszár* este de nascere *Jidan*. E o adevărată satiră a sorții, că cel mai mare erou și ultraist al ideilor șovinismului român este un *Jidan*, când România privesce pe cei 500,000 *Jidovi* ai săi ca pe nisece paria și ființe fără patriă.

Crede, că mi-a succedut a arăta, ce mare rol au acesti pretinși espulsați la înveninarea cestiunii române. Dacă în cele patru v'ecuri trecute s'ar fi aflat barami un singur director suprem de studii în părțile noastre locuite de Români, care în virtutea misiunii sale să și recunoscut de datoria sa de-a se ocupa profundă cu tendințele naționale române și cu curentele literare; sau dacă am fi avut în ministeriul de culte un astfel de om, de sigur, că el ar fi atras atențiunea șefilor politici din acest ministeriu asupra maniei păgubitoare în urmări a aceste espulsări benevole, ăr ei ar fi aflat mijloace, ar fi căutat chipuri și moduri, de-a împiedeca această emigrare, sau cel puțin de-a lua caracterul agresiv și iredentist.

Prin aceste espuneri am arătat unul dintre isv'orele r'elui și peste totu

am vădută și natura lui întru atăta, că bărbatului cunoscător și cugetător dela guvern, nu-i va fi greu a-i ajuta.

Aparițiunea această este combinația momentelor naționale, politice, economice și sociale, fiind-că cestiunea română din Ungaria nu este numai politică și națională, ci tot-odată și o cestiune socială și economică. Subsistența, stomacul, lupta pentru existență nu jocă numai un rol neînsemnat în această mișcare, căci d'erau mare parte a acestor espulsați sunt îndemnați să părăsescă Ungaria din considerațiune de trai, sau mai bine ădit din speranța după o viață mai bună și mai comodă.

Proletariatul inteligent a fost totdeuna nu numai barometrul stărilor economice, ci și barometrul politice culturale corecte, ori necorecte. Este un interes de stat, ca în rândurile compatrioților noștri români să nu se sporăscă numărul proletariatului inteligent, pândirea după funcțiuni să nu devie în șirurile lor o bolă infecțioasă, inteligentul român să nu vadă sigura lui hrană numai în bugetul statului, ci să și caute fericirea și mulțămirea pe terenul muncii productive: în industrie, agricultură și comerț. Nu cred, că guvernul nostru de culte se se fi îngrijit vre-odată de aceea, cum ar trebui scutită românimea de bolă așa numita de *Trefort „febris gymnasialis”* și ar fi p'ăsuțit vre-odată în ținuturile locuite de Români, școli speciale de agricultură, industrie, comerț și silvanale, numai pentru ca din punct de vedere mai înalt al statului să ducă într'un v'agaș bun tendințele de cultivare, ce se arată la Români.

Astă-vără, un tinăr român inteligent emigrat mi-a ădit: Raporturile noastre s'au înr'ătățit așa de mult, încât n'aveți de ce vă mira. Maghiarii și Români: suntem într'o formă budgetofagi. D-v'ostre stați adă lângă olele cu carne și vi-le temeți de noi. Noi stăm ius departe, suntem flămânzi și credem, că dacă ne succedă planurile, atunci în locul D-v'ostre, noi vom primi cele mai frumoase probleme. Dacă D-v'ostre vreți să rezolvați cestiunea română, faceți-ne agricultori, industriași, comercianți și atunci nu vom urgita așa de nerăbdători, ca să ne dați partea din buget, ce ni-se cuvine.

(Va urma.)

DIVERSE.

Un mort viu. Un proces foarte curios s'a prezentat Joia trecută înaintea secției II a tribunalului Ilfov din România. Acum câțva timp, un soldat, *Radu Stanu*, se îmbolnăvi și fu dus la spitalul militar, unde încetă din viață. Compania sa fu înscințată și însoți corpul decedatului până la cimiteriul Șerban-Vodă, unde fu îngropat. Cinci-spre-zece zile după această ceremonie, sergentul major al companiei fu surprins vădându înaintea sa pe *Radu*, care se presintă spre a-și re-lua serviciul. Sergentul spăimântat îi spuse: „d'erau ești mort și îngropat, cum vrei să te primesc?” Bietul *Radu* rămase mămurit la această știre, pe care nu voia s'o credă. Soldații alergară spre a se încredința, dacă nu cumva este o stafă? În urma cercetărilor facute se descoperi, că pe când *Radu Stanu* era la spital, murise un alt soldat, *Radu Dumitru*, și că din greșală se schimbăse placa dela pat, pe care sta scris numele bolnavului, astfel că a lui *Radu Dumitru* se puse la *Radu Stanu*. Când muri cel d'altău, oficerul de administrație însărcinat a constata decesul său, privi placa și vădă scris pe ea: *Radu Stanu*. Făcând deci declarația de deces pe numele acestuia și înscințat compania sa, spre a-i face onorurile covenite. *Radu Stanu*, spre a dovedi, că trăesce, fu nevoit a se adresa tribunalului însoțit de oficerul de administrație spre a cere rectificarea actului de deces. Unul din cei cinci martori chemați spre a constata identitatea lui *Radu Stanu*, lipsind, procesul a fost amănat pentru 2 Nov.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

Cursul la bursa din Viena.

Din 4 Noembrie 1893.

Table with exchange rates for various commodities like gold, silver, and currencies from Vienna.

Cursul pieței Brașov.

Din 6 Noembrie 1893.

Table with market rates for various goods like Banonote rom., Argintu român., etc.

Anunțuri (insertiuni și reclame)

Suntă a se adresa subscrișei administrațiunii. In casul publicării unui anunț mai mult de odată se face scădemântu, care crește cu câtă publicarea se face mai de multe-ori.

Administrațiunea "GAZETEI TRANSILVANIEI."

ESSENTE

cu a căroră întrebunțare se pôte prepara imediatu Rum, Cognac, felurite spiritușe, Iqquerurii fine și specialități lifereză de calitate brilantă.

Succesul celu mai bunu se garantăză.

Carl Philipp Pollak Fabrica de ESSENTE-specialitate PRAG.

7-50

Se caută reprezentanți soliști.

Advertisement for 'ALBINA' bank, featuring text about credit, interest rates, and services. Includes a logo for 'Cheque-Conto la postă Nr. 505' and 'Giro-Conto la banca Austro-Ungară'.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Oct. 1893.

Large railway schedule table with multiple columns for routes (Budapesta-Predealu, Predealu-Budapesta, etc.), train types, and departure/arrival times.

Nota: Numerii încadrați cu linii grôse însemnăză orele de noapte.